

Tájékoztató a Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft. részvételével megvalósuló CULTURECOVERY nemzetközi projektről - A szellemi kulturális örökség megőrzése és helyreállítása Közép-Európában ökomúzeumokon keresztül

A magán és közszféra együttműködésének megalapozása a CULTURECOVERY projekt eredményeire támaszkodva a Balatoni Ökomúzeum és a döntéstámogatást segítő Balaton - Bakony Tájobszervatórium létrehozása révén

Definíció: A köz- és magánszféra partnersége két vagy több köz- és magánszektor közötti, általában hosszú távú együttműködési megállapodás, amely magában foglal egy vagy több kormányzati egységet, magánvállalkozásokat és civil szervezeteket közötti megállapodást, amelynek célja jobb szolgáltatások nyújtása, az infrastruktúra fejlesztése, a kulturális örökség védelme és hasznosítása, az ökoszisztéma szolgáltatások fenntartható hasznosítása és a szociális biztonság növelése a régió fenntartható és hatékony működésének érdekében.

Ökomúzeum

Az ökomúzeum egy olyan kultúrtáj, melyet olyan nyílt téri múzeumként alakítottak ki, amely egy holisztikus rendszerbe kapcsolja össze a természeti környezetet és annak ökoszisztéma-szolgáltatásait és az adott táj kulturális örökségét szem előtt tartva a helyi identitását, nagy mértékben építve a helyi közösségek összefogására és stratégiai együttműködésére annak érdekében, hogy biztosítsa ezen közösségek jólétét és fejlődését. Ez a közösségi összefogás sok lényeges funkciót tölt be:

1. növeli a szociális kohéziót,
2. erősíti a helyi és regionális identitástudatot,
3. elősegíti a környezettudatos életmód elterjedését,
4. az ökomúzeumok révén új munkahelyek jönnek létre,
5. elősegíti a tradicionális kézműves szakmák újraélesztését,
6. serkenti a biogazdálkodásra való áttérést,
7. elősegíti a helyi termékek előállítását és értékesítését,
8. a turisztikai attrakciók rendszerbe foglalása révén csökkentheti az egy desztinációra nehezedő turisztikai terhelést,
9. jelentős jövedelmet generál,
10. növeli a vidék lakosság-megtartó képességét.

A kulturális örökség tekintetében a tág értelemben vett tárgyi és szellemi örökség nagy lehetőséget jelent a növekedés, az innováció terén a helyi közösségek számára elsősorban az alulról jövő építkezés vonatkozásában. Az ökomúzeum szervezeti formája lehet civil szervezet (társaság, egyesület), nonprofit kft, alapítvány.

Nemzetközi példák, jó gyakorlatok:

Ecomuseum Bergslagen, Svédország <https://ekomuseum.se/>

Trentino Ecomuseum Network, Olaszország
<https://ecomuseums.com/trentino-ecomuseums-network-italy/>

Ecomuseum of Crafts in Dobkow, Lengyelország
<https://www.villagreta.pl/en/ecomuseum/>

The Seasonal Lakes of Pivka Ecomuseum, Slovenia
<http://pivskajezera.si/ecomuseum>

Tájobszervatórium

A tájobszervatórium egy olyan akadémiai, társadalmi, gazdasági, kormányzati szervezeteket integráló platform, amely aktívan elősegíti az Európai Tájvédelmi Egyezmény végrehajtását a kutatás, a változások nyomon követése (monitorozás), a közösségi részvétel és az adatszolgáltatási tevékenységek támogatásával, és feltételezi, hogy bármilyen táj, jellegétől, méreteitől, arányaitól és állapotától függetlenül, pozitív eszköz lehet a fenntartható fejlődés és jólét szempontjából. A tájobszervatórium tehát a magán és közszféra együttműködését segítő döntéstámogatási rendszereket fenntartó és a regionális fejlesztések szakpolitikai döntéshozatalát szigorúan szakmai alapon segítő nonprofit szervezet, szervezeti formája lehet civil szervezet (társaság, egyesület), nonprofit kft, alapítvány. A tájobszervatórium funkciói:

1. **Híd és találkozópon**t a kormányzervek, az önkormányzatok, oktatási rendszer, a civil szervezetek, kutatóintézetek, vállalatok és kereskedelmi szervezetek között;
2. **Monitorozás**, a táj változásainak, fejlődésének hosszú távú megfigyelése és a szociális struktúráknak az emberi tevékenységek ökológiai következményeinek felmérése
3. **A tudásbázis növelése** a társadalom minden rétegében a kultúrtájakkal és azok fenntartható fejlődésével kapcsolatban
4. **Az együttműködés serkentése** a köz és magánszféra között
 - a táj - erőforrások felmérése (természeti, humán, kulturális, pénzügyi, immateriális)
 - tevékenységek osztályozása
 - döntéstámogató rendszerek
 - operatív rutinok kialakítása
 - adminisztráció adaptálása —————> szaktanácsadás, konzultáció
 - konzerváció és pragmatikus hasznosítás, fejlesztés
 - állandó megfigyelés és visszacsatolás (monitoring & feed-back)
 - termékfejlesztés – termékszerkezet —————> szaktanácsadás
 - közös marketing-stratégiák kidolgozása, helyi vállalkozások segítése
 - gazdasági, szociális és ökológiai stabilitás növelése a szakpolitikai döntéstámogatási rendszereken keresztül

Nemzetközi példák, jó gyakorlatok:

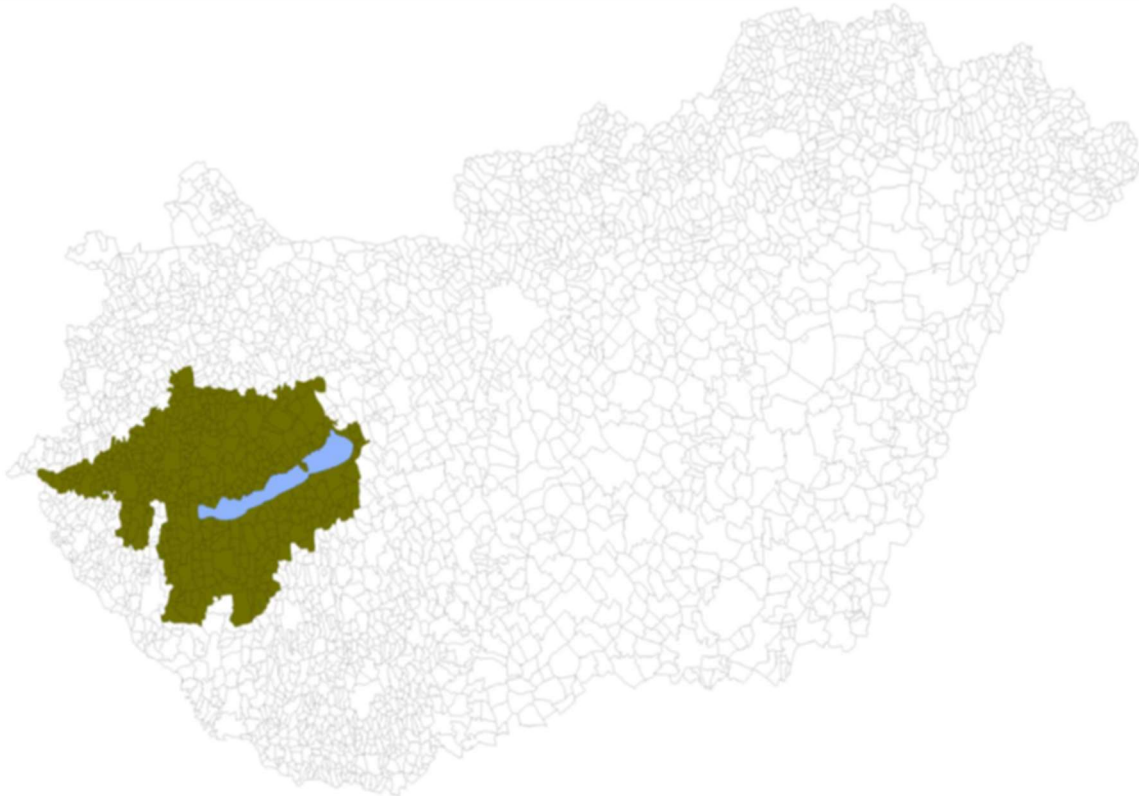
Katalán Tájobszervatórium <http://www.catpaisatge.net/eng/index.php>

Finnország Tájobszervatóriuma

<http://www.landscapeobservatoryfinland.com/the-observatory/presentation/>

A Balatoni Ökomúzeum

A Balatoni Ökomúzeum az ökoszisztéma szolgáltatások és a kulturális örökség fenntartható hasznosítására épülő interdiszciplináris és gyakorlat-alapú kultúrtáj-menedzsment koncepción alapszik. A Balaton ökomúzeumot több, egymásra épülő rétegben tervezzük, ezek a fizikai értékei a kultúrtájnak, melyek természetesen a szellemi örökségnek is egy megfelelő szegmensét hordozzák. A Balatoni Ökomúzeum területét elsősorban a természeti földrajzi viszonyok alapján határoztuk meg, melyek magukban foglalják a Balatont és annak teljes vízgyűjtő területét és a Balaton-felvidék továbbá a Balaton déli partjának geológiai, geomorfológiai, klimatológiai és ökológiai adottságait. Ezek döntően befolyásolták a gazdálkodási formákat és a települések kialakulását.

1. ábra. A Balatoni Ökomúzeum területe 8500 km², amely ebben az esetben jelentős méretei dacára egy ideálisan meghatározott méretű terület, melyet a Balaton vízgyűjtő területe, a Balatoni Borrégió borvidékei, a Bakony-Balaton UNESCO Globális Geopark déli, a Balaton földtörténeti kialakulásához szorosabban kapcsolódó része és a Balatoni Kiemelt Turisztikai Térség 2017-ben kijelölt területei alkotnak.

A Balatoni Ökomúzeum többrétegű felépítése tükrözi a kultúrtáj egészét, annak természeti viszonyait és kulturális örökségét egy egységes rendszerben az ökomúzeumok fentebb vázolt általános alapelvei szerint:

1. Geodiverzitás és geomorfológia
2. Biodiverzitás – faj- és fajtagazdagság
3. Természetes ökoszisztémák és ökoszisztéma szolgáltatások
4. Agro-ökoszisztémák és ökoszisztéma szolgáltatások:
 - a. A Balatoni Borrégió borvidékei
 - b. Gyümölcsstermesztés
 - c. Gyógynövény gyűjtés, termesztés és feldolgozás
 - d. Állattenyésztés (történelmi magyar háziállatok)
 - e. Méhészet
 - f. Erdő- és vadgazdálkodás
5. Helyi termékek – élelmiszerek és kézműves termékek
6. Ökológiai gazdálkodás (biogazdálkodás, organikus gazdálkodás)
7. Vizek
8. Felszíni vizek, természetes és mesterséges tavak, folyóvizek, a Balaton vízgyűjtő területe
 - a. Mocsarak, lápok, vizes élőhelyek védelme és rekonstrukciója
 - b. Talajvíz
 - c. Termálvizek
 - d. Természetes karsztforrások, gyógyvízforrások
9. Az épített örökség felmérése, restaurációs objektumok, történelmi településformák

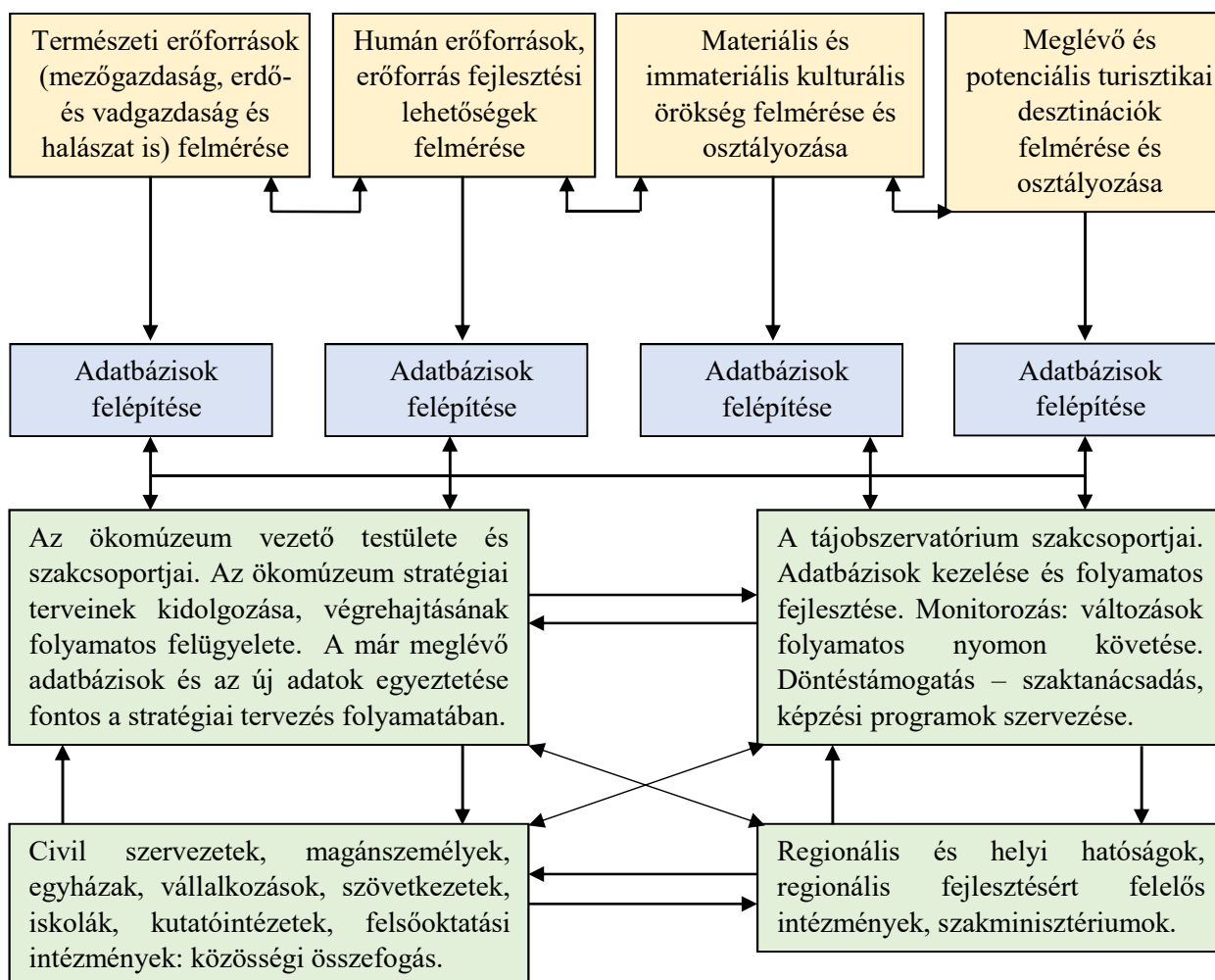
10. Történelmi kertek és parkok

11. Immateriális örökség

- a. Iparművészet
- b. A hagyományos mezőgazdasági készségek
- c. Kulturális hagyományok
- d. Rendezvények, fesztiválok
- e. Képzőművészet és irodalom
- f. Népművészet és népzene

12. Fenntartható helyi és regionális turizmus fejlesztés, turisztikai termékek

- a. falusi turizmus – agroturizmus
- b. borturizmus és gasztroturizmus
- c. ökoturizmus (pl. nemzeti parkok)
- d. egészségturizmus (rekreációs és gyógyturizmus, termálfürdők)
- e. lovas turizmus (határon átnyúló kezdeményezések is, pl. magyar – szlovén)
- f. kulturális turizmus
- g. oktatási turizmus (iskolák, magyar és külföldi egyetemek)
- h. konferencia turizmus
- i. vallási/zarándok turizmus

2. ábra. Az ökomúzeum, a tájopszervatórium, a politikai határozathozó, irányító szervezetek és a civil társadalom stratégiai és operatív kapcsolatainak alapelve

A projektben kidolgozott Cselekvési Tervben a Balatoni Ökomúzeum létrehozásához az alábbi **feladatok** elvégzése szükséges:

1. A természeti erőforrások felmérése
2. Épített örökség felmérése
3. Az immateriális örökség felmérése és restaurációja
 - a. Kézműves szakmák (kézműves élelmiszerek, népi építészet technikai ismerete, faipar, kovács, ács, bognár, kádár, nyeregkészítő, csizmadia, textilipar: szövés-fonás, hímzés, stb.)
 - b. Népművészet, népzene, tradicionális ünnepek, fesztiválok (pl. borhetek, népzenei fesztiválok)
 - c. Képzőművészeti, szépirodalmi, klasszikus zenei örökség
4. Humán erőforrás felmérés
5. Stakeholder-management megtervezése
 - a. Szociális viszonyok felmérése
 - b. Közösség-építő személyek/szervezetek bevonása
 - c. Kommunikáció – közösségi civil szervezők képzése
6. Közigazgatási struktúra áttekintése – az ökomúzeum szervezeti formájának meghatározása (pl. nonprofit kft vagy alapítvány), alapító okirat előkészítése
7. Operatív struktúrák kialakítása
 - a. Management: Balatoni Int. Kft; Megyei önkormányzatok, nemzeti parkok, civil szervezetek, vállalkozók stb.
 - b. Mikrorégióként és szakterületenként felelős szakemberek
 - c. Mikroregionális és helyi stratégiák kidolgozása
8. Már meglévő rendszerekhez való csatlakozás (pl. nemzeti parkok)
9. Informatikai eszközök fejlesztése, adaptációja
10. Turisztikai termékszerkezet kialakítása
 - a. Múzeumpedagógiai útvonalak létesítése – interaktív IT rendszerek – mobil alkalmazások
 - b. Meglévő desztinációk fejlesztése és koordinációja; környezeti remediációs intézkedések
11. Nemzetközi partnerhálózat felépítése
12. Hazai és nemzetközi marketing a partnerintézményekkel együttműködve – egységes profil kialakítása: „Branding” – a Balatoni Ökomúzeum mint nemzetközi márkanév. Honlap, termékinformáció, állandó frissítés. Rendezvényszervezés.
13. A tájobservatórium megszervezése – döntéstámogató rendszer

A Culturecovery projekt zárását (2020. június 30.) követően a Cselekvési Terv megvalósításához szükséges partnerség létrehozása tudja biztosítani a projekt keretében kidolgozott Balatoni Ökomúzeum koncepció gyakorlatba történő átültetését.

Az ehhez szükséges egyeztetések lefolytatását a Balatoni Integrációs Kft. a rendelkezésre álló források és lehetőségek ismeretében tervezi megvalósítani.

Siófok, 2020. 05. 07.

Dr. Molnár Gábor
ügyvezető igazgató

Készítette: Dr. Némethy Sándor szakértő és dr. Könczölné Egerszegi Zita

...../2020. (05.15.) BFT határozat

A BFT a Balatoni Integrációs Kft. részvételével benyújtott Culturecovery nemzetközi projekt előrehaladásáról, a projekt eredményeire támaszkodva a magán és közszféra együttműködésének megalapozásáról szóló tájékoztatót megtárgyalta és elfogadja.

Felelős: Dr. Molnár Gábor ügyvezető

Határidő: azonnal